

Original Article

Examining the Effectiveness of Wise Parenting in Social-Emotional Values and Resilience among Preschool Children

Rezvan Khani¹ , Ahmad Abedi^{2*} , Fatemeh Javadzadeh Shahshahani¹

¹ Department of Counseling, Kho.C., Islamic Azad University, Khomeinishahr, Iran

² Department of Psychology and Education of Children with Special Needs, Faculty of Education and Psychology, University of Isfahan, Isfahan, Iran

Article History:

Received: 17 January 2025

Revised: 06 March 2025

Accepted: 07 March 2025

ePublished: 20 March 2025

***Corresponding author:** Ahmad Abedi, Department of Psychology and Education of Children with Special Needs, Faculty of Education and Psychology, University of Isfahan, Isfahan, Iran

E-mail: a.abedi@edu.ui.ac.ir

Abstract

Background and Objectives: Wisdom is an emerging topic in education and psychology. The present study aimed to incorporate the principles and characteristics of wisdom into parenting programs and examine the effectiveness of wise parenting in social-emotional values and resilience among preschool children.

Materials and Methods: This quasi-experimental study employed a pre-test and post-test design with experimental and control groups. The statistical population consisted of mothers of preschool children (ages 4-6) in Isfahan in 2023. Participants were selected through multistage cluster random sampling and randomly assigned to the experimental and control groups (15 mothers per group). The research instrument was a scale measuring social and emotional values and resilience in preschool children, completed by the mothers. The experimental group received ten 90-minute sessions of wise parenting training, while the control group received no intervention. Data were analyzed in SPSS software (version 23) using multivariate analysis of covariance (MANCOVA).

Results: The results indicated that wise parenting training significantly improved children's social and emotional values and resilience ($P < 0.05$). In the experimental group, the mean score increased from 55.26 ± 13.45 in the pre-test to 99.26 ± 9.85 in the post-test, whereas the control group showed no significant difference between the pre-test (70.13 ± 23.41) and post-test (71.13 ± 22.53) scores.

Conclusion: As evidenced by the obtained results, wise parenting can enhance social-emotional values and resilience in preschool children. Therefore, it is recommended that wise parenting be integrated into parental education programs alongside other existing parenting approaches.

Keywords: Preschool children, Resilience, Social-emotional values, Wise parenting

Please cite this article as follows: Khani R, Abedi A, Javadzadeh Shahshahani F. Examining the Effectiveness of Wise Parenting in Social-Emotional Values and Resilience among Preschool Children. *Pajouhan Scientific Journal*. 2025; 23(1): 1-12. DOI: 10.32592/psj.23.1.1

Extended Abstract

Background and Objective

Parenting plays a crucial role in child development, influencing language, communication, self-regulation, relationships, academic success, and overall well-being. Research highlights the central role of parental behaviors in shaping children's psychological health, particularly in early childhood. Understanding parenting practices and their interaction with genetic and environmental factors remains a key area of study. Different parenting styles emphasize various aspects of development, yet given the complexity of human growth, exploring new approaches is essential. Studies have shown that structured parenting interventions can positively impact children's socio-emotional growth and reduce behavioral issues through self-control and emotional regulation. Wisdom, a key trait for adaptability, is closely linked to parenting. Sternberg describes wisdom as bridging knowledge, creativity, and action, essential for well-being. His six-dimensional model of wisdom includes knowledge management, moral maturity, sound judgment, creativity, openness, and self-regulation. Educating parents on wisdom-based parenting may cultivate wisdom-related behaviors in both parents and children. Social-emotional competencies and resilience enable children to engage effectively in society, regulate emotions, and navigate stressors. These elements, central to psychological well-being, align with wisdom, emphasizing emotional awareness, regulation, and constructive adaptation. Ravitch's (2013) scale for assessing social-emotional values and resilience highlights key factors such as self-regulation, empathy, and responsibility. Despite the strong connection between wisdom and social-emotional resilience, research on wise parenting remains scarce. This study aims to bridge this gap by exploring the application of wisdom principles in parenting and evaluating the impact of wise parenting education on the social-emotional values and resilience of preschool children in Isfahan.

Materials and Methods

This study employed a quasi-experimental design with a pre-test, post-test, and control group to examine the effects of wise parenting education on preschool children's social-emotional values and resilience. The participants included 30 mothers of preschool children aged 4 to 6 in Isfahan, selected through multi-stage cluster random sampling. Mothers were assigned to either the experimental or control group (15 per group). Inclusion criteria required mothers to have a preschool-aged child, a minimum high school education, and no psychological disorders in themselves or their child. Ethical considerations, including informed consent, confidentiality, and voluntary participation, were strictly followed. The intervention consisted of a structured wise parenting program developed based on literature review and expert consultation. Conducted over ten weekly 90-minute sessions, the

program integrated wisdom-related principles such as emotional regulation, self-awareness, and sound judgment. The control group did not receive any intervention during the study period but was later offered similar training. Social-emotional values and resilience were measured using Ravitch's (2013) validated scale in Persian language, assessing self-regulation, social competence, empathy, emotional knowledge, and responsibility. Data were analyzed using multivariate analysis of covariance (MANCOVA) in SPSS 23. This study aims to contribute to understanding the role of wisdom-based parenting in enhancing children's emotional and social well-being.

Results

The chi-square test results indicated no significant differences between the experimental and control groups in terms of children's gender and age distribution. The Shapiro-Wilk test confirmed that the distribution of all variables was normal in both pre-test and post-test phases ($p > 0.05$). To evaluate the effectiveness of wisdom-based parenting education on preschool children's social-emotional values and resilience, a multivariate analysis of covariance (MANCOVA) was conducted. Assumption checks showed homogeneity of variances across groups for self-regulation ($F = 2.423$), social competence ($F = 3.279$), empathy ($F = 3.314$), responsibility ($F = 2.015$), and emotional knowledge ($F = 1.883$), with all p-values exceeding 0.001. Box's M test ($M = 2.699$, $p = 0.447$, $F = 0.213$) was non-significant, supporting the assumption of homogeneity. MANCOVA results revealed significant differences between the experimental and control groups in post-test scores across all multivariate statistics, including Pillai's Trace, Wilks' Lambda, Hotelling's Trace, and Roy's Largest Root ($p < 0.01$). Follow-up between-subjects tests confirmed significant improvements in the experimental group for Social-emotional values and resilience ($F = 94.083$), self-regulation ($F = 102.453$), social competence ($F = 97.630$), empathy ($F = 104.773$), responsibility ($F = 68.716$), and emotional knowledge ($F = 60.482$), all at $p < 0.001$. These findings indicate that wisdom-based parenting significantly enhanced children's social-emotional values and resilience.

Discussion

This study aimed to incorporate wisdom principles into parenting programs and assess the effectiveness of wise parenting training on preschool children's social, emotional, and resilience values. These values include self-regulation, social competence, empathy, responsibility, and emotional knowledge. Results showed that wise parenting training significantly improved self-regulation by promoting emotional balance, positive outlooks, and the ability to delay gratification. This aligns with previous studies. Social competence also increased as children learned to recognize their strengths, foster self-respect, and develop a positive perspective on themselves and others. Additionally, empathy improved, as emotionally attuned mothers fostered stronger empathic responses in their

children, enhancing their emotional understanding. Furthermore, responsibility increased when parents maintained structured guidelines and consistent expectations, helping children develop accountability and self-confidence. In contrast, permissive parenting was linked to lower responsibility levels. Emotional knowledge also improved, as wise parenting training equipped mothers with emotion regulation strategies, allowing them to model effective emotional management for their children. Despite its promising findings, this study was limited to preschool children in one city and used self-report measures. Future research should explore larger, more diverse samples with additional assessment methods. Overall, results confirm that wise parenting significantly enhances children's social, emotional, and resilience skills.

Conclusion

This study suggests that teaching mindful parenting to mothers of children aged 4 to 6 significantly improves their children's social, emotional, and resilience values. Improvements were observed in various components, including self-regulation, social competence, empathy, responsibility, and emotional knowledge. Previous studies have shown that enhancing these factors contributes to better mental health, quality of life, and effective decision-making in unforeseen situations. It is recommended to integrate mindful parenting education with other parenting methods in preschools, clinics, and counseling centers. Future studies could expand this approach to fathers, teachers, and other caregivers, and evaluate its effects on older age groups and educational stages, with larger sample sizes across various regions.

بررسی اثربخشی آموزش فرزندپروری خردمندانه‌ی مادران بر ارزش‌های اجتماعی، هیجانی و تاب‌آوری در کودکان پیش‌دبستانی

رضوان خانی^۱، احمد عابدی^{۲*}، فاطمه جوادزاده شهشهانی^۱

^۱ گروه مشاوره، واحد خمینی شهر، دانشگاه آزاد اسلامی، خمینی شهر، ایران

^۲ گروه روان‌شناسی و آموزش کودکان با نیازهای خاص، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران

چکیده

سابقه و هدف: یکی از موضوعات جدید حوزه‌ی تعلیم و تربیت و روان‌شناسی، خردمندی است. این پژوهش با هدف بهره‌گیری از اصول و ویژگی‌های خردمندی در برنامه‌های فرزندپروری و بررسی اثربخشی فرزندپروری خردمندانه بر ارزش‌های اجتماعی، هیجانی و تاب‌آوری کودکان پیش‌دبستانی انجام شد.

مواد و روش‌ها: این مطالعه یک پژوهش نیمه‌آزمایشی با طرح پیش‌آزمون و پس‌آزمون شامل دو گروه آزمایش و کنترل بود. جامعه‌ی آماری مادران کودکان ۴ تا ۶ ساله‌ی پیش‌دبستانی شهر اصفهان در سال ۱۴۰۲ بودند که به‌صورت تصادفی خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب و به‌صورت تصادفی در گروه آزمایش و کنترل (۱۵ نفر برای هر گروه) گمارده شدند. ابزار پژوهش مقیاس ارزش‌های اجتماعی، هیجانی و تاب‌آوری برای کودکان پیش‌دبستانی بود که مادران کودکان آن را تکمیل کردند. گروه آزمایش به مدت ۱۰ جلسه‌ی ۹۰ دقیقه‌ای تحت آموزش فرزندپروری خردمندانه قرار گرفتند و گروه کنترل هیچ آموزشی دریافت نکردند. داده‌ها از طریق تحلیل کواریانس چندمتغیره در نرم‌افزار SPSS نسخه‌ی ۲۳ تحلیل شدند.

یافته‌ها: نتایج نشان داد آموزش فرزندپروری خردمندانه در این پژوهش موجب بهبود معنادار ارزش‌های اجتماعی، هیجانی و تاب‌آوری شد ($p < 0/05$). میانگین این مقیاس در گروه آزمایش از $13/45 \pm 55/26$ در پیش‌آزمون به $9/85 \pm 99/26$ در پس‌آزمون افزایش یافت، درحالی‌که در گروه کنترل این میانگین بین پیش‌آزمون و پس‌آزمون (به ترتیب $23/41 \pm 70/13$ و $22/53 \pm 71/13$) تفاوت معناداری نشان نداد.

نتیجه‌گیری: براساس یافته‌های پژوهش، فرزندپروری خردمندانه می‌تواند ارزش‌های اجتماعی، هیجانی و تاب‌آوری کودکان پیش‌دبستانی را افزایش دهد؛ بنابراین، توصیه می‌شود در آموزش والدین کودکان پیش‌دبستانی از فرزندپروری خردمندانه در کنار سایر روش‌های تربیتی موجود بهره گرفته شود.

واژگان کلیدی: ارزش‌های اجتماعی، هیجانی و تاب‌آوری، فرزندپروری خردمندانه، کودکان پیش‌دبستانی

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۳/۱۰/۲۸

تاریخ داوری مقاله: ۱۴۰۳/۱۲/۱۶

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۳/۱۲/۱۸

تاریخ انتشار مقاله: ۱۴۰۳/۱۲/۳۰

تمامی حقوق نشر برای دانشگاه علوم پزشکی همدان محفوظ است.

* نویسنده مسئول: احمد عابدی، گروه روان‌شناسی و آموزش کودکان با نیازهای خاص، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران

ایمیل: a.abedi@edu.ui.ac.ir

استناد: خانی، رضوان؛ عابدی، احمد؛ جوادزاده شهشهانی، فاطمه. بررسی اثربخشی آموزش فرزندپروری خردمندانه‌ی مادران بر ارزش‌های اجتماعی، هیجانی و تاب‌آوری در کودکان پیش‌دبستانی. مجله علمی پژوهان، زمستان ۱۴۰۳؛ ۲۳(۱): ۱-۱۲

مقدمه

یا رشد توانمندی‌ها و استعدادها را در کودکان توصیف می‌کنند، نقش محوری رفتارهای والدین را برجسته کرده‌اند [۳]؛ زیرا والدین نقش قابل‌توجهی در شکل‌دهی به سلامت روانی کودکان، به‌ویژه در سال‌های اولیه‌ی کودکی دارند [۴]؛ بنابراین، توجه به فرزندپروری و تأثیر آن بر رشد کودک و چگونگی تعامل تجربیات در خانواده با عوامل ژنتیکی برای تأثیرگذاری بر نتایج رفتاری و رشدی در کودکان، همواره بین پژوهشگران حائز اهمیت بوده است [۵].

فرزندپروری فرایندی پویا و عاملی مهم در رشد و پرورش کودک و آسیب‌شناسی روانی دوران کودکی است [۱]. کیفیت فرزندپروری که افراد در دوران کودکی و نوجوانی دریافت می‌کنند، نقش عمده‌ای در مسیر زندگی آن‌ها دارد و بر بسیاری از حوزه‌های مختلف رشد از جمله زبان و ارتباطات، عملکرد اجرایی و خودتنظیمی، روابط خواهر و برادر و همسالان، پیشرفت تحصیلی و سلامت روانی و جسمی تأثیر می‌گذارد [۲]. مدل‌هایی که توسعه و حفظ اختلالات دوران کودکی

تاکنون سبک‌های فرزندپروری بسیار و متنوعی طی پژوهش‌های مختلف ارائه شده است که هر یک بر جنبه‌ای از رشد کودک تمرکز داشته‌اند؛ باوجوداین، با توجه به پیچیدگی فرایند رشد در دوران کودکی [۶] و چندبعدی بودن شخصیت انسان، لزوم بررسی سبک‌های جدید فرزندپروری همواره امری ضروری به شمار می‌آید [۷]. برای مثال، مطالعه‌ی [۸] یک برنامه‌ی مداخله‌ای چندمؤلفه‌ای را برای رشد اجتماعی-هیجانی کودکان دوره‌ی پیش‌دبستانی در گروه‌های پرخطر ارائه کرده و تأثیر مثبت آن را بر رشد اجتماعی-هیجانی کودکان نشان داده است. مطالعه‌ی [۹] به بررسی عمیق‌تر سبک فرزندپروری با رفتارهای مشکل‌ساز برون‌سازی‌شده در کودکان پیش‌دبستانی پرداخته است و با نشان دادن نقش میانجیگری توانایی‌های خودکنترلی و مدیریت هیجانی، مبنایی نظری برای کاهش این رفتارها ارائه داده است. ازطرف دیگر، یکی از ابعاد رشد شخصیت سالم، توانایی فرد در سازگاری و تطبیق با تغییرات پیش رو است که این بعد، رابطه‌ی تنگاتنگی با خردمندی (Wisdom) دارد. خردمندی کلید تطبیق فرد را با تغییرات دنیا فراهم می‌کند [۱۰]. Sternberg خردمندی را تکمیل‌کننده‌ی هوش موفق و یک عامل میانجی بین دانش، خلاقیت و عمل و لازمه‌ی موفقیت و بهزیستی انسان‌ها معرفی کرده است [۱۱]. Karami و Sternberg در مقاله‌ای تحت عنوان «خرد چیست؟» یک مدل شش‌وجهی برای تحقق خرد (یا تعادل پایدار و تلفیق به عمل تبدیل‌شده) را مطرح کرد که شامل مدیریت دانش، نوع‌دوستی و بلوغ اخلاقی، قضاوت صحیح و تصمیم‌گیری، هوش و تفکر خلاق، گشودگی و بردباری و خودتنظیمی است [۱۰]. در این مقاله، خرد به دانه‌های الماس تشبیه شده است که به شکل‌های مختلف با وجوه متفاوت، شکل یافته، برتری زیرمقیاس‌های خرد و تشکیل‌شده طی زمان را معرفی می‌کند؛ بنابراین، به نظر می‌رسد آموزش فرزندپروری خردمندانه به والدین جهت گسترش سبک تربیتی مبتنی بر خردمندی و گسترش مصادیق خردورزی در رفتار والدین و به تبع آن در فرزندان، امری ثمربخش به شمار می‌رود. در این باره به نظر می‌رسد برخورداری کودکان از مهارت‌های اجتماعی و هیجانی در توانایی آن‌ها جهت مشارکت فعال در جامعه، ایجاد و سازمان‌دهی روابط بین‌فردی [۱۲]، رویارویی و تنظیم هیجانات در موقعیت‌های دشوار زندگی اثر دارد [۱۳]. همچنین تاب‌آوری یک ویژگی روان‌شناختی مؤثر است که به فرد در مواجهه با موقعیت استرس‌زا و ناملایمات با بهره‌گیری از منابع درونی و بیرونی در رسیدن به سازگاری مثبت کمک می‌کند و باعث بازگشت فرد به وضعیت عادی می‌شود [۱۴، ۱۵]. مفهوم ارزش‌های اجتماعی، هیجانی و تاب‌آوری (social-emotional assets and resiliency) مفهومی است که مؤلفه‌های مذکور را در بر داشته و عاملی کلیدی و تعیین‌کننده در بهزیستی روانی هر فرد به شمار می‌رود که در انطباق با رویدادهای استرس‌آور زندگی نقش اساسی ایفا کرده و بر کیفیت زندگی فرد اثر می‌گذارد [۱۶]. ارزش‌های اجتماعی، هیجانی و تاب‌آوری مفهومی متمرکز بر هیجان بوده که شامل آگاهی اجتماعی، شناسایی هیجان‌ها، تغییر احساسات، درک برانگیختگی هیجانی، تعدیل هیجان و پذیرش

هیجانات منفی است [۱۷] و به بیان مناسب، به هیجانات و شایستگی هیجانی فرد کمک می‌کند [۱۸]. همچنین این مؤلفه با مواجه شدن فرد با هیجان‌های منفی به‌جای اجتناب از آن در حالت پریشانی و درک توأم با شفقت، جهت نیل به اهداف مهم مرتبط است و بنابراین، می‌توان انتظار داشت با خردمندی که به معنای توانایی تطبیق فرد با تغییرات است در یک سو قرار گیرد [۱۹]. Ravitch در سال ۲۰۱۳ نخستین مقیاس برای ارزیابی ارزش‌های اجتماعی، هیجانی و تاب‌آوری کودکان پیش‌دبستانی را که همان شایستگی هیجانی را ارزیابی می‌کند هنجاریابی کرده است [۲۰]. مقیاس ارزش‌های اجتماعی، هیجانی و تاب‌آوری برای ارزیابی یادگیری اجتماعی و هیجانی کودکان پیش‌دبستانی به کار می‌رود. این مقیاس شامل پنج خرده‌مقیاس خودتنظیمی (self-regulation)، شایستگی اجتماعی (social competence)، دانش هیجانی (emotion knowledge) و ابراز آن، همدلی (empathy) و مسئولیت‌پذیری (responsibility) می‌شود. از نظر رابوچ، ارزش‌های اجتماعی، هیجانی و تاب‌آوری همان فرایند اکتساب و استفاده‌ی مؤثر از دانش، نگرش و مهارت‌های لازم برای شناخت و مدیریت احساسات است.

با توجه به مطالب گفته‌شده درباره‌ی اهمیت آموزش خردمندی به والدین و وجود رابطه‌ی تنگاتنگ بین خردمندی با ارزش‌های اجتماعی، هیجانی و تاب‌آوری و با در نظر داشتن اینکه تاکنون پژوهشی درباره‌ی فرزندپروری خردمندانه صورت نگرفته است؛ به‌منظور پر کردن این خلأ علمی، پژوهش حاضر با هدف بهره‌گیری از اصول و ویژگی‌های خردمندی در برنامه‌های فرزندپروری و بررسی اثربخشی آموزش فرزندپروری خردمندانه‌ی مادران بر ارزش‌های اجتماعی، هیجانی و تاب‌آوری کودکان پیش‌دبستانی شهر اصفهان انجام شد.

مواد و روش‌ها

طرح پژوهش و شرکت‌کنندگان: با توجه به هدف مطالعه، طرح پژوهش شبه‌آزمایشی با یک گروه آزمایش و یک گروه کنترل به همراه پیش‌آزمون و پس‌آزمون انجام شده است. جمعیت مورد مطالعه، کودکان پیش‌دبستانی سنین ۴ تا ۶ سال شهر اصفهان بوده‌اند. روش نمونه‌گیری به‌صورت تصادفی خوشه‌ای چندمرحله‌ای دردسترس بود. ابتدا از بین نواحی شش‌گانه‌ی آموزش و پرورش شهر اصفهان، ناحیه‌ی دو به‌طور تصادفی انتخاب شد. سپس از بین پیش‌دبستانی‌های آن ناحیه، دو پیش‌دبستانی و از هر پیش‌دبستانی سه کلاس به‌صورت تصادفی انتخاب شد. سپس از هر کلاس ۵ نفر از مادران به‌صورت تصادفی انتخاب شدند. ملاک ورود مادران داشتن فرزند ۴ تا ۶ سال، نداشتن بیماری و اختلالات روان‌شناختی در کودک و والدین، تمایل و رضایت آگاهانه به شرکت در طرح پژوهشی و داشتن تحصیلات حداقل دیپلم بوده است. ملاک خروج تمایل نداشتن به همکاری، ناتوانی همکاری در اجرای بسته‌ی فرزندپروری خردمندانه و سه جلسه غیبت بود. درنهایت مادران کودکان انتخاب‌شده به‌صورت تصادفی در گروه آزمایش و کنترل هر گروه ۱۵ نفر گمارده شدند.

حجم نمونه براساس سطح آلفای ۰/۰۵، قدرت ۰/۸ و اندازه اثر ۰/۵ تعیین شد [۲۱].

رازداری کامل، داشتن آزادی کامل برای انصراف از پژوهش، اطلاع‌رسانی کامل درباره‌ی پژوهش، کسب رضایت‌نامه‌ی کتبی و استفاده از داده‌ها فقط در جهت اهداف پژوهش، ازجمله ملاحظات اخلاقی بودند که رعایت شدند. گروه کنترل در تمام فرایندها با تیم پژوهشی همکاری داشته و به‌منظور رعایت موارد اخلاقی به آن‌ها قول داده شد که پس از اتمام کار برای آن‌ها نیز دو جلسه‌ی فرزندپروری خردمندانه، مشابه با

جلساتی که به گروه آزمایش ارائه شده بود، برگزار شود.

گروه آزمایش شامل ۴ کودک (۲۶/۷ درصد) ۴ تا ۵ سال و ۱۱ کودک (۳۳/۳ درصد) ۵ تا ۶ سال بود. درمقابل در گروه گواه، ۵ کودک (۳۳/۳ درصد) در بازه‌ی ۴ تا ۵ سال و ۱۰ کودک (۶۶/۷ درصد) در بازه‌ی سنی ۵ تا ۶ سال بودند. همچنین در گروه آزمایش ۱۴ دختر (۹۳/۳ درصد) و ۱ پسر (۶/۷ درصد) و در گروه گواه ۱۳ دختر (۸۶/۷ درصد) و ۲ پسر (۱۳/۳ درصد) بودند. در جدول ۱ اطلاعات جمعیت‌شناختی نمونه‌ها ارائه شده است.

جدول ۱: اطلاعات جمعیت‌شناختی نمونه‌ها

متغیرها	سطوح	گروه آزمایش	گروه گواه	مقدار p
سن	۴ تا ۵	۴ (۲۶/۷)	۵ (۳۳/۳)	۰/۴۸۴
	۵ تا ۶	۱۱ (۷۳/۳)	۱۰ (۶۶/۷)	
جنسیت	دختر	۱۴ (۹۳/۳)	۱۳	۰/۳۰۹
	پسر	۱ (۶/۷)	۲	

آزمون مجذور کای، $p < ۰/۰۵$ اختلاف معنادار

ابزار پژوهش: مقیاس ارزش‌های اجتماعی، هیجانی و تاب‌آوری برای کودکان پیش‌دبستانی (social-emotional assets and resiliency scale for preschool: SEARS) را راویچ در سال ۲۰۱۳

برای ارزیابی یادگیری اجتماعی و هیجانی کودکان پیش‌دبستانی طراحی کرده است [۲۰]. این مقیاس دارای پنج خرده‌مقیاس خودتنظیمی (۱۰ سؤال)، شایستگی اجتماعی (۱۲ سؤال)، مسئولیت‌پذیری (۸ سؤال)، همدلی (۷ سؤال) و دانش هیجانی (۵ سؤال) است. این مقیاس در طیف لیکرتی چهاردرجه‌ای شامل «هرگز»، «گاهی»، «اغلب» و «همیشه» به‌ترتیب از صفر تا ۳ نمره‌گذاری می‌شود و حداقل و حداکثر نمره‌ی کل مقیاس به‌ترتیب صفر و ۱۲۶ است. روایی محتوایی و روایی سازه‌ی مقیاس ارزش‌های اجتماعی، هیجانی و تاب‌آوری برای کودکان پیش‌دبستانی مطلوب گزارش شده است. درواقع، روایی ازطریق تحلیل عامل در دامنه‌ی ۰/۳۹ تا ۰/۹۲ محاسبه شد. پایایی آن نیز ازطریق آلفای کرونباخ برای

کل مقیاس ۰/۹۷ به دست آمد. این ابزار را در ایران، عاشوری و یزدانی‌پور اعتباریابی کرده‌اند [۲۲].

برنامه‌ی مداخله‌ای: برای آموزش فرزندپروری خردمندانه از بسته‌ی تدوین‌شده توسط پژوهشگر استفاده شد [۲۳]. برای تهیه‌ی این بسته، محتوای متناسب با خرد، خردمندی و خردورزی از منابع، مقالات، پژوهش‌ها و کتاب‌های موجود [۲۴-۲۸] جمع‌آوری شد و سپس با استفاده از [۲۹] تحلیل مضمون آن انجام شد. نسخه‌ی اولیه‌ی این بسته براساس مطالب با بیشترین تکرار تهیه شد که ۹ تم، اصلی و ۱۲۰ تم، فرعی بود. سپس با نظرخواهی از ۳ نفر از متخصصان روان‌شناسی کودک و نوجوان و عضو هیئت‌علمی دانشگاه اصفهان، اصلاحات لازم انجام و تأیید شد. خلاصه‌ی محتوای جلسات فرزندپروری خردمندانه که متناسب با نیازهای کودکان پیش‌دبستانی تدوین شده، در جدول ۲ ارائه شده است. این بسته طی ۱۰ جلسه‌ی ۹۰ دقیقه‌ای و هر هفته یک جلسه توسط پژوهشگر به مادران آموزش داده شد.

جدول ۲: خلاصه‌ای از جلسات فرزندپروری خردمندانه

جلسه	هدف	محتوای مداخله	تکلیف جلسه
جلسه‌ی یکم	آشنایی اعضا، آشنایی با ماهیت خردمندی و معرفی مؤلفه‌های خردمندی	آشنایی اعضا با یکدیگر و پژوهشگر و هدف از انجام پژوهش، تعریف خردمندی و عواقب بی‌خردی، معرفی مؤلفه‌های خردمندی ازجمله ماهیت خرد، اندیشه‌ها، گفتار و کردار خردمندانه، خردمندی به‌مثابه‌ی دانش درباره‌ی مدیریت زندگی، به‌دنبال ارزش‌های اخلاقی مثبت بودن، همدلی، تنظیم هیجان، تعادل پویا، چگونگی دستیابی به خردمندی و یکپارچگی شخصیت.	مطالعه‌ی کتاب/نذت فرزندپروری، نوشته‌ی کوپین و مولر، ترجمه‌ی احمد عابدی و همکاران (۱۳۹۸)
جلسه‌ی دوم	اندیشه‌ها، گفتار و کردار خردمندانه	پاسخ به پرسش‌نامه‌های پیش‌آزمون توسط مادران. ارائه‌ی مطالب درباره‌ی خصوصیات خردمندان شامل توانمندی شناختی، جستجو برای دستیابی به بینش، تأمل و بازنگری، مراقبت از دیگران، مهارت‌های حل مسئله در زندگی واقعی، از خود فراروی،	نقل داستان «آقای پل» و بحث و تبادل نظر درباره‌ی تصمیم خردمندانه در منزل برای رفع مشکل با رعایت همه‌ی جوانب و منافع افراد ذی‌نفع
			همراه داشتن طراحی هرم مزلو: سلسله‌مراتب نیازهای کاستی و نیازهای کمال، نمره‌گذاری جدول شوارتز و معرفی ارزش‌های مشترک در

تحمّل ایهام و گشودگی به تجربه.		همه‌ی فرهنگ‌ها، خیرخواهی، جهانی‌گرایی و خودجهت‌دهی.	
جلسه‌ی سوم	خردمندی به‌مثابه‌ی دانش درباره‌ی مدیریت زندگی	توضیح خردمندی به‌مثابه‌ی ویژگی فراشناختی، دانش حاصل از تجربیات زندگی، عامل موفق بودن در زندگی، قضاوت و قدرت تصمیم‌گیری، به‌دنبال حقیقت بودن.	بحث و تبادل نظر درباره‌ی حل مشکل آقای هاینز با افراد خانواده و آموزش سه سطح استدلال اخلاقی کلبرگ و نتیجه‌گیری در کلاس.
جلسه‌ی چهارم	به‌دنبال القای ارزش‌های اخلاقی مثبت بودن	آشنایی اولیا با مفاهیمی از جمله شایستگی فرهنگی، مثبت‌گرایی، دوران‌دیش بودن، مهارت حل مسئله، خود فراروی و تقدیر از زیبایی‌ها و دستیابی به توانمندی.	پُر کردن فرم ارزش‌ها و واقعیت‌ها، مطالعه‌ی کتاب <i>شادمانی/اصیل</i> ، اثر محمدرضا عابدی. هرکسی به طریقی شادی را وارد زندگی خود می‌کند و از اضطراب و استرس فاصله می‌گیرد شما چگونه؟
جلسه‌ی پنجم	خیرخواهی و همدلی	آشنایی اولیا با مفاهیمی از جمله خیرخواهی مشترک، سود مشترک، فرافردی و جهانی شدن و رفتن به سمت تجزیه و تحلیل تحول‌آفرین به جای تجزیه و تحلیل معامله‌گر.	تماشای کلیپ «بالتر از ظرفیت»، بحث و تبادل نظر درباره‌ی آن، ارائه‌ی داستان زندگی فردی از اطرافیان که به خیر مشترک می‌انجامد.
جلسه‌ی ششم	تنظیم هیجان	آشنایی اولیا با مفاهیمی از جمله مدیریت هیجان، نگرش درون‌نگر، دوران‌دیشی، مهارت‌های روابط بین‌فردی، شوخ‌طبعی، خاطره‌گویی.	آموزش و تمرین شیوه‌نامه‌ی تن‌آرامی، تصویر ذهنی مثبت، تنفس آرام در زمان اضطراب و استرس و مشاهده‌ی کلیپ با افراد خانواده.
جلسه‌ی هفتم	تعادل پویا	تعادل پویا و تلفیق‌شده به عمل، برقراری تعادل بین منافع خود و دیگران، ایجاد تعادل در سازش‌یافتگی، شکل دادن یا تغییر موقعیت، ایجاد تعادل بین علایق خود و دیگران و دیگران بزرگ‌تر (خیر مشترک).	ارائه‌ی یک نمونه از زندگی هوشیارانه؛ هم به نیمه‌ی پر لیوان توجه کنیم و هم به نیمه‌ی خالی، هر دو ارزش توجه را دارند و ارائه‌ی نمونه‌ای از تجربه‌ی چشم‌انداز خود فرورفته و خود بافاصله و طرح در کلاس.
جلسه‌ی هشتم	دستیابی به خردمندی	خردمندی یک فرایند رشدی است، تجربه‌محور، یادگیری عمیق کودکان و رشد سریع آن‌ها، داشتن ایده برای تغییر جامعه در جهت سلامت روان کودکان، نوجوانان و بازسازی اجتماعی.	ارائه‌ی نمونه‌ای از مدل تجربه‌ی زندگی MORE. احساس تسلط، گشودگی، بازبینی، تنظیم هیجان و همدلی. پاسخ به این سؤال که چرا و چگونه برخی از مردم با عبور از تجربه‌های زندگی توانستند خرد خود را آرام‌آرام افزایش دهند، درحالی‌که دیگران نه. مطرح کردن پاسخ‌ها در کلاس
جلسه‌ی نهم	یکپارچگی در شخصیت	یکپارچگی فکر، گفتار و عمل، معنویت و فراتر از رنج بودن، پذیرش تغییرات و خویشتن‌داری.	مطالعه و بررسی مراحل هشت‌گانه‌ی رشد روانی‌اجتماعی اریکسون و بررسی مرحله‌ی آخر آن، یکپارچگی شخصیت که در بعضی افراد به خردمندی می‌انجامد.
جلسه‌ی دهم	جمع‌بندی مطالب و پاسخ به سؤالات پیش‌آمده، تنظیم پرسش‌نامه‌های پس‌آزمون توسط مادران	جمع‌بندی مطالب، ارائه‌ی نظرات، پاسخگویی به سؤالات و نتیجه‌گیری.	تنظیم فرم غربالگری خرد توسط والدین و کشیدن دست خود روی کاغذ و نوشتن صفاتی از خرد که در خود سراغ دارند داخل انگشتان و آنچه که باید کسب کنند بیرون انگشتان، خودارزیابی. اهدای کتاب <i>تاب‌آوری در کودکان</i> (احمد عابدی و همکاران، ۱۳۹۴) برای مطالعه‌ی بیشتر.

پژوهش، محرمانه بودن نتایج و ساعت حضور به آن‌ها ارائه شد. سپس افراد به‌صورت گمارش تصادفی در دو گروه ۱۵ نفری قرار گرفتند. پرسش‌نامه‌ی پیش‌آزمون را هر دو گروه تنظیم کرد. جلسات فرزندپروری خردمندانه را پژوهشگر (دانشجوی دکترای مشاوره) طی ۱۰ جلسه‌ی ۹۰ دقیقه‌ای، به‌صورت هفته‌ای یک بار در پیش‌دبستانی گل‌های هستی اجرا کرد. گروه کنترل در این مدت آموزشی دریافت نکردند. در جلسات، ابتدا تکالیف جلسه‌ی قبل بازبینی می‌شد؛ سپس

روش اجرا: پس از کسب مجوز از کمیته‌ی اخلاق دانشگاه آزاد اسلامی خمینی‌شهر اصفهان و دریافت معرفی‌نامه از دانشگاه خمینی‌شهر به آموزش و پرورش ناحیه‌ی ۲ مراجعه شد و اجازه‌ی اجرای پژوهش دریافت شد. سپس با اجازه از مدیران پیش‌دبستانی‌ها و انتخاب گروه نمونه به روش خوشه‌ای چندمرحله‌ای، نشست توجیهی با حضور تمام مادران برگزار شد و توضیح‌هایی درباره‌ی ماهیت

همچنین نمرات خرده‌مقیاس‌های خودتنظیمی، شایستگی اجتماعی، همدلی، مسئولیت‌پذیری و دانش هیجانی در گروه آزمایش در مرحله‌ی پس‌آزمون نسبت به گروه کنترل بیشتر بوده است. با توجه به این جدول، آماره‌ی شاپیرو ویلک برای تمامی متغیرها معنادار نیست ($p > 0/05$)؛ بنابراین، می‌توان نتیجه گرفت که توزیع متغیرها نرمال است.

به‌منظور مقایسه‌ی اثربخشی آموزش فرزندپروری خردمندانه‌ی مادران بر ارزش‌های اجتماعی، هیجانی و تاب‌آوری کودکان پیش‌دبستانی، از آزمون تحلیل کواریانس چندمتغیره استفاده شد. ابتدا پیش‌فرض‌های آزمون آماری بررسی می‌شود.

نتایج آزمون لوین برای بررسی همگنی واریانس متغیرهای وابسته در گروه‌ها نشان داد که واریانس گروه‌ها برای خودتنظیمی ($F = 2/423$)، شایستگی اجتماعی ($F = 3/279$)، همدلی ($F = 3/314$)، مسئولیت‌پذیری ($F = 2/015$) و دانش هیجانی ($F = 1/883$) در گروه‌ها برابر است ($p = 0/001$). آزمون باکس ($\text{Box's } M = 2/699$)، $F = 0/213$ ، $p = 0/447$ معنادار نشد که در نتیجه فرض همگنی برقرار است.

نتایج تحلیل کواریانس چندمتغیری برای مقایسه‌ی ارزش‌های اجتماعی، هیجانی و تاب‌آوری گروه آزمایش و کنترل نشان داد سطح معناداری هر چهار آماره‌ی چندمتغیری مربوط یعنی اثر پیلایی، لامبدای ویلکز، اثر هتلینگ و بزرگ‌ترین ریشه‌ی دوم، کوچک‌تر از $0/01$ است ($p < 0/01$) (جدول ۴). بدین ترتیب، فرض صفر آماری رد و مشخص می‌شود که بین میزان ارزش‌های اجتماعی، هیجانی و تاب‌آوری افراد گروه فرزندپروری خردمندانه و گروه کنترل در پس‌آزمون تفاوت معناداری وجود دارد. به‌منظور بررسی تفاوت گروه‌ها در هریک از مؤلفه‌های ارزش‌های اجتماعی، هیجانی و تاب‌آوری، آزمون اثرات بین‌آزمودنی استفاده شد که نتایج حاصل در ادامه ارائه شده است.

با توجه به مندرجات جدول ۵ آماره‌ی F برای مؤلفه‌های خودتنظیمی ($102/453$)، شایستگی اجتماعی ($97/630$)، همدلی ($104/773$)، مسئولیت‌پذیری ($68/716$) و دانش هیجانی ($60/482$) در سطح $0/01$ معنادار است. این یافته‌ها نشانگر آن است که بین گروه‌ها در این متغیرها تفاوت معناداری وجود دارد.

مداخلات و آموزش‌های لازم ارائه می‌شد. در پایان هر جلسه جمع‌بندی از مطالب ارائه‌شده در آن جلسه به عمل می‌آمد و در نهایت تکالیف جلسه‌ی آینده به مادران داده می‌شد. مادران هر دو گروه قبل و پایان آموزش به پرسش‌نامه‌ی پژوهش پاسخ دادند.

در نهایت جهت تحلیل داده‌ها از نرم افزار SPSS ۲۳ و روش تحلیل کواریانس چندمتغیره (MANCOVA) استفاده شد.

ملاحظات اخلاقی: پژوهش حاضر را کمیته‌ی اخلاق دانشگاه آزاد اسلامی خمینی‌شهر با شناسه‌ی IR.IAU.KHSH.REC.1401.034 تأیید کرد. به‌منظور رعایت ملاحظات اخلاقی، کلیه‌ی شرکت‌کنندگان مادران کودکان ۴ تا ۶ ساله در جریان فرایند و مراحل، اهداف، ماهیت، مدت و رایگان بودن جلسات قرار گرفتند. همچنین شرکت در پژوهش حاضر هم در مرحله‌ی کیفی (گفتگو و دریافت اطلاعات) و نیز در مرحله‌ی کمی (اجرای پرسش‌نامه و توضیح درباره‌ی نتایج آن) با کسب رضایت آگاهانه از مادران نوآموزان انجام گرفت و به خانواده‌ها برای محرمانه ماندن اطلاعات نزد پژوهشگر اطمینان خاطر داده شد. افزون بر این، مطابق با اصول اخلاق در پژوهش، گروه کنترل در لیست انتظار قرار گرفتند تا پس از اتمام پژوهش، در صورت تمایل، مداخله بر آن‌ها نیز انجام گیرد.

یافته‌ها

در جدول ۱ نتایج آزمون مجذور کای جهت بررسی اطلاعات جمعیت‌شناسی دو گروه ارائه شده است. این بررسی نشان داد که گروه‌های آزمایش و گواه از نظر جنس و سن کودکان تفاوت معناداری نداشتند.

در جدول ۳ آمار توصیفی مربوط به میانگین و انحراف معیار نمرات ارزش‌های اجتماعی، هیجانی و تاب‌آوری به تفکیک برای افراد گروه کنترل و آزمایش در دو مرحله‌ی سنجش (پیش‌آزمون و پس‌آزمون) نشان داده شده است. همچنین نتایج آزمون شاپیرو ویلک برای بررسی نرمال بودن توزیع نمرات در دو گروه در مرحله‌ی پیش‌آزمون و پس‌آزمون گزارش شده است. همان‌طور که ملاحظه می‌شود میانگین نمرات ارزش‌های اجتماعی، هیجانی و تاب‌آوری و

جدول ۳: توصیف آماری نمرات ارزش‌های اجتماعی، هیجانی و تاب‌آوری کودکان از دید مادران در دو مرحله‌ی اندازه‌گیری به تفکیک گروه

متغیر	وضعیت	گروه	میانگین و انحراف معیار	شاپیرو ویلک	لوین	ام باکس
ارزش‌های اجتماعی، هیجانی و تاب‌آوری	پیش‌آزمون	آزمایش	$55/26 \pm 13/45$			
		گواه	$70/13 \pm 23/41$		۰/۳۳۲	
	پس‌آزمون	آزمایش	$99/26 \pm 9/85$			
		گواه	$71/13 \pm 22/53$			۲/۷۰
خودتنظیمی	پیش‌آزمون	آزمایش	$12/20 \pm 3/14$	۰/۱۱۹		
		گواه	$16/93 \pm 6/09$	۰/۰۸۳		
	پس‌آزمون	آزمایش	$22/93 \pm 2/63$	۰/۶۱۳	۰/۱۲۵	
		گواه	$19/53 \pm 6/31$	۰/۱۸۷		

۰/۱۴۷	۰/۷۳۰	۱۶/۰۰ ± ۳/۸۴	آزمایش	پیش‌آزمون	شایستگی اجتماعی
	۰/۳۷۶	۲۰/۰۷ ± ۶/۶۵	گواه		
	۰/۱۰۱	۲۷/۵۳ ± ۲/۷۰	آزمایش	پس‌آزمون	
	۰/۵۳۷	۲۲/۵۳ ± ۴/۳۷	گواه		
۰/۱۲۹	۰/۵۲۹	۹/۷۳ ± ۲/۹۹	آزمایش	پیش‌آزمون	همدلی
	۰/۵۲۳	۱۱/۹۳ ± ۴/۳۷	گواه		
	۰/۲۰۸	۱۷/۳۳ ± ۲/۴۴	آزمایش	پس‌آزمون	
	۰/۴۰۹	۱۳/۶۰ ± ۴/۱۲	گواه		
۰/۴۴۱	۰/۷۵۳	۱۱/۰۰ ± ۳/۷۶	آزمایش	پیش‌آزمون	مسئولیت‌پذیری
	۰/۸۷۲	۱۳/۰۰ ± ۴/۶۱	گواه		
	۰/۱۱۶	۱۹/۴۰ ± ۲/۹۵	آزمایش	پس‌آزمون	
	۰/۸۶۵	۱۶/۰۶ ± ۵/۱۳	گواه		
۰/۱۸۱	۰/۷۹۶	۶/۳۳ ± ۲/۳۵	آزمایش	پیش‌آزمون	دانش هیجانی
	۰/۵۰۲	۸/۲۰ ± ۳/۱۰	گواه		
	۰/۰۸۱	۱۲/۰۷ ± ۱/۴۹	آزمایش	پس‌آزمون	
	۰/۵۸۹	۹/۴۰ ± ۲/۷۵	گواه		

جدول ۴: نتایج تحلیل کواریانس چندمتغیری بر میانگین نمرات پس‌آزمون

نام آزمون	مقدار	آماره F	سطح معناداری	اندازه اثر	توان آماری
آزمون اثر پیلایی	۰/۸۴۵	۲۰/۶۴۸	۰/۰۰۰	۰/۸۴۵	۱/۰۰۰
آزمون لامبدای ویلکز	۰/۱۵۵	۲۰/۶۴۸	۰/۰۰۰	۰/۸۴۵	۱/۰۰۰
آزمون اثر هتلینگ	۵/۴۳۴	۲۰/۶۴۸	۰/۰۰۰	۰/۸۴۵	۱/۰۰۰
آزمون بزرگ‌ترین ریشه‌ی دوم	۵/۴۳۴	۲۰/۶۴۸	۰/۰۰۰	۰/۸۴۵	۱/۰۰۰

جدول ۵: آزمون اثرات بین آزمودنی برای مقایسه‌ی مؤلفه‌های ارزش‌های اجتماعی، هیجانی و تاب‌آوری گروه‌های آزمایش و کنترل در پس‌آزمون

منبع	مجموع مجذورات	درجه آزادی	مجدور میانگین	F	سطح معناداری	مقدار اتا	توان آماری
پیش‌آزمون	۹۲/۰۴۱	۱	۹۲/۰۴۱	۱۶/۴۳۶	۰/۰۰۱	۰/۴۱۷	۰/۹۷۳
	۶۶/۸۵۷	۱	۶۶/۸۵۷	۹/۵۵۳	۰/۰۰۵	۰/۲۹۳	۰/۸۴۱
	۱۰۹/۶۶۷	۱	۱۰۹/۶۶۷	۳۸/۶۸۴	۰/۰۰۱	۰/۶۲۷	۱/۰۰۰
	۴۵/۱۰۹	۱	۴۵/۱۰۹	۸/۸۳۰	۰/۰۰۸	۰/۲۷۱	۰/۷۹۹
	۲۱/۵۸۳	۱	۲۱/۵۸۳	۹/۲۳۵	۰/۰۰۶	۰/۲۸۶	۰/۸۲۹
گروه	۵۷۳/۷۳۱	۱	۵۷۳/۷۳۱	۱۰۲/۴۵۳	۰/۰۰۱	۰/۸۱۷	۱/۰۰۰
	۶۸۳/۲۶۲	۱	۶۸۳/۲۶۲	۹۷/۶۳۰	۰/۰۰۱	۰/۸۰۹	۱/۰۰۰
	۲۹۷/۰۲۵	۱	۲۹۷/۰۲۵	۱۰۴/۷۷۳	۰/۰۰۱	۰/۸۲۰	۱/۰۰۰
	۳۶۳/۳۸۱	۱	۳۶۳/۳۸۱	۶۸/۷۱۶	۰/۰۰۱	۰/۷۴۹	۱/۰۰۰
	۱۴۱/۳۵۶	۱	۱۴۱/۳۵۶	۶۰/۴۸۲	۰/۰۰۱	۰/۷۲۴	۱/۰۰۰
خطا	۱۲۸/۷۹۹	۲۳	۵/۶۰۰				
	۱۶۰/۹۶۵	۲۳	۶/۹۹۸				
	۶۵/۲۰۳	۲۳	۲/۸۳۵				
	۱۲۱/۶۲۷	۲۳	۵/۲۸۸				
	۵۳/۷۵۴	۲۳	۲/۳۳۷				
کل	۱۲۹۷۸	۳۰					
	۱۸۰۶۰	۳۰					
	۷۱۳۰	۳۰					
	۸۵۳۹	۳۰					
	۳۴۶۷	۳۰					

به نوبه‌ی خود به رشد بیشتر مهارت‌های همدلی در کودک می‌انجامد. مادرانی که می‌کوشند خود را جای دیگران بگذارند و آن‌ها را درک کنند و دیدگاه‌های شناختی دیگران را در نظر بگیرند، فرزندان خود را به انجام همین کار تشویق می‌کنند. در این باره، در فرزندپروری خردمندانه سعی می‌شود اصول ایجاد و کاربرد همدلی در مادران آموزش داده شود؛ بنابراین، دور از انتظار نخواهد بود که آموزش سبک فرزندپروری خردمندانه با افزایش همدلی در کودکان همراه باشد که آن عاملی کلیدی در سازگاری و بهزیستی روانی کودکان است [۱۶].

درباره‌ی اثربخشی آموزش فرزندپروری خردمندانه بر مسئولیت‌پذیری می‌توان گفت فرایند فرزندپروری خردمندانه براساس اصول مطلوبی سازماندهی شده است، اصولی که طی آن والدین نظارت مطلوب و کنترلی دقیق و نظام‌مند بر فرزندان خویش دارند. زمانی که والدین به صورت اقتدارگرایانه، پیروی از اصول، قواعد و ساختارهای مشخصی را از فرزندان انتظار داشته باشند، منجر می‌شود فرزندان پی ببرند برای داشتن رابطه‌های مطلوب با والدین و عملکردی موفق در سطح خانواده و جامعه وظیفه دارند مسئولیت‌هایی را که والدین و دیگران از آن‌ها انتظار دارند، بپذیرند و بدین طریق به مرور زمان حس مسئولیت‌پذیری و اعتماد به نفس را در خویشان ایجاد کنند، برعکس فرایند فرزندپروری که فرزندان را به صورت افراطی آزاد می‌گذارد و قواعد و قوانین خاصی را برای پیروی فرزندان از آن‌ها تعیین نمی‌کند، فرزندانشان سهل‌انگار بار می‌آیند و ضرورتی برای پذیرش قواعد و اصول خاص و رعایت آن‌ها یا به عبارت دیگر، مسئولیت‌پذیری و مسئولیت‌پذیر شدن نمی‌بینند و بدین طریق از پذیرش هرگونه مسئولیتی در قبال خویشان و دیگران امتناع می‌کنند. نتایج همسو با این یافته، پژوهش [۱۹، ۳۰] است.

نتایج پژوهش همچنین نشان داد آموزش فرزندپروری خردمندانه توانسته است دانش هیجانی کودکان پیش‌دستانی در مرحله‌ی پس‌آزمون را افزایش دهد. نتایج همسو با این یافته پژوهش [۱۳، ۱۷، ۱۸] است.

برای تبیین این نتایج می‌توان گفت که دانش هیجانی به دانشی تجمعی، حاصل تجارب عاطفی گوناگون در رابطه با موقعیت‌ها، افکار و رویدادهای مرتبط با مدیریت هیجان‌ها و ابراز به موقع هیجانات اشاره دارد. پیش‌شرط لازم برای کسب دانش هیجانی، کسب مهارت شناختی و فراشناختی است. برای آنکه تجارب هیجانی فرد به صورت یک دانش هیجانی تبدیل شوند، لازم است فرایندهای شناختی بر آن‌ها انجام شده باشد؛ از آنجاکه یکی از مؤلفه‌های فرزندپروری خردمندانه تنظیم هیجان است؛ مادران با آموزش دیدن در زمینه‌ی مدیریت، کنترل و ابراز هیجانات، به مثابه‌ی الگوی رشد کودکان، به فرایند رشد شناختی آن‌ها در زمینه‌ی دانش هیجانی کمک شایانی خواهند کرد.

محدود بودن نتایج پژوهش به کودکان ۴ تا ۶ ساله‌ی پیش‌دستانی‌های شهر اصفهان، استفاده از پرسش‌نامه‌ی خودگزارش‌دهی به مثابه‌ی ابزار سنجش و استفاده از طرح

هدف از پژوهش حاضر بهره‌گیری از اصول و ویژگی‌های خردمندی در برنامه‌های فرزندپروری و بررسی اثربخشی آموزش فرزندپروری خردمندانه‌ی مادران بر ارزش‌های اجتماعی، هیجانی و تاب‌آوری کودکان پیش‌دستانی شهر اصفهان است. این ارزش‌ها دارای مؤلفه‌های خودتنظیمی، شایستگی اجتماعی، همدلی، مسئولیت‌پذیری و دانش هیجانی هستند.

درباره‌ی اثربخشی آموزش فرزندپروری خردمندانه بر خودتنظیمی، می‌توان گفت فرزندپروری خردمندانه به کمک آموزش مؤلفه‌های خردمندی مانند تنظیم هیجان، تعادل پویا و نیز مثبت‌نگری، با رشد هیجانات مثبت و تعدیل هیجان‌های منفی، افزایش خودتنظیمی عاطفی، ابراز صحیح عواطف و بالا بردن توانایی تسهیل و هدایت گرایش‌های هیجانی همراه است. مقاوم بودن در برابر تأخیر در ارضای نیازها، داشتن توان تحمل کافی و همچنین توانایی به تعویق انداختن توقع‌های خویش، نشانه‌هایی از خودتنظیمی هستند که براساس مؤلفه‌های فرزندپروری خردمندانه آموزش داده می‌شوند. این نتایج با پژوهش [۱۲، ۱۴، ۱۵] همسو است.

درباره‌ی اثربخشی آموزش فرزندپروری خردمندانه بر شایستگی اجتماعی می‌توان گفت کسب احساس شایستگی اجتماعی، مستلزم شناخت جنبه‌های مثبت خود و غلبه بر جنبه‌های منفی خویشان است. در این باره آموزش مهارت‌های فرزندپروری خردمندانه موجب می‌شود که کودکان تشویق شوند تا تجربه‌های مثبت و خوب خود را بازشناسند و نقش آن‌ها را در افزایش و ارتقای احترام به خود و عزت نفس بازشناسی کنند؛ همچنین، توانایی شناخت جنبه‌های مثبت دیگران را نیز کسب کنند. بدین ترتیب به کودکان کمک می‌شود تا با شناخت نقاط قوت خویش، برداشت شخصی مثبت‌تری از خویشان به‌پروانند و با پرورش دیدگاهی مثبت درباره‌ی خود و اطرافیان و تمرین امید و خوش‌بینی برای تداوم جنبه‌های مثبت به اصلاح کمبودها و جنبه‌های منفی رفتار و زندگی خود بپردازند و بر هیجان‌های منفی مانند زودرنجی، آسیب‌پذیری، لجابت، تندخویی، احساس حقارت، خصومت، پرخاشگری و خودمحوری غلبه کنند و در نتیجه بتوانند به احساس شایستگی اجتماعی دست یابند. این نتایج با پژوهش [۱۶] همسو است.

درباره‌ی اثربخشی آموزش فرزندپروری خردمندانه بر همدلی کودکان می‌توان گفت محبت و دلگرمی در والدین، به‌ویژه حساسیت آن‌ها به تجربیات عاطفی کودکان از جمله شناسایی دقیق نیازهای عاطفی کودکان و همچنین پاسخگویی به آن‌ها در کودکان درونی شده است و منجر به پاسخ‌های همدلانه و ابراز احساسات به شیوه‌ی مناسب در کودکان می‌شود. مادران همدل‌تر بهتر می‌توانند نشانه‌های عاطفی کودکان را بخوانند و انگیزه‌ی بیشتری برای پاسخگویی دارند که این شرایط رشد همدلی را در کودکان تسهیل می‌کند. درواقع می‌توان گفت مادرانی که ارتباط عاطفی مثبت دارند، فرزندان دارند که بهتر می‌توانند دیدگاه دیگران را درک کنند و سطوح بالاتر همدلی،

آن، انجام مطالعه با حجم نمونه‌ی بالاتر شامل مدارس چندین ناحیه‌ی آموزش و پرورش یا چندین شهر، اجرا و از نتایج بهره‌برداری شود.

تشکر و قدردانی

از کلیه‌ی کودکان، مادران و مربیان آن‌ها و دست‌اندرکاران و مدیریت پیش‌دبستانی و استادانی که ما را در انجام این پژوهش خالصانه یاری کردند، صمیمانه تشکر و قدردانی می‌شود.

تضاد منافع

نویسندگان هیچ تضاد منافی درباره‌ی این مقاله ندارند.

سهم نویسندگان

نویسنده‌ی نخست این مقاله، مسئولیت دریافت مجوز، اجرای شیوه‌نامه و نگارش مقاله را بر عهده داشته است. نویسنده‌ی دوم (استاد راهنما)، مسئولیت تأیید شیوه‌نامه و نظارت بر تحلیل داده‌ها را داشته است. نویسنده‌ی سوم (استاد مشاور) مسئولیت بررسی پژوهش و ویرایش مقاله را بر عهده داشته است.

ملاحظات اخلاقی

این پژوهش بخشی از رساله‌ی دکتری تخصصی در رشته‌ی «مشاوره» از دانشگاه آزاد اسلامی واحد خمینی‌شهر اصفهان به کد رساله‌ی ۱۸۸۲۴۸۲۱۲۸۷۸۶۹۱۶۵۵۰۱۲۱۶۲۶۰۶۵۸۸ و دارای کد اخلاق از کمیته‌ی اخلاق دانشگاه آزاد اسلامی واحد خمینی شهر اصفهان به شماره‌ی ۱۴۰۱۰۳۴ IR.IAU.KHSH.REC است.

حمایت مالی

پژوهش حاضر بدون حمایت مالی سازمان خاصی انجام شده است.

نیمه‌آزمایشی به‌جای آزمایشی کامل و حجم نمونه‌ی محدود، از محدودیت‌های پژوهش حاضر بوده است که در این باره، پیشنهاد می‌شود پژوهش حاضر در جمعیت‌های سنی و جغرافیایی دیگر و با حجم نمونه‌ی بزرگ‌تر و با کمک ابزارهای سنجش دیگر در کنار پرسش‌نامه تکرار شود.

درمجموع افزایش معنادار ارزش‌های اجتماعی، هیجانی و تاب‌آوری کودکان پیش‌دبستانی پس از آموزش فرزندپروری خردمندانه به مادران در این مطالعه همسو با یافته‌های پژوهش‌های گذشته است.

نتیجه‌گیری

نتایج این مطالعه پیشنهاد می‌کند که آموزش فرزندپروری خردمندانه به مادران کودکان ۴ تا ۶ ساله به بهبود ارزش‌های اجتماعی، هیجانی و تاب‌آوری کودکان به‌طور معناداری کمک می‌کند. این بهبود در مؤلفه‌های مختلف این مقیاس شامل خودتنظیمی، شایستگی اجتماعی، همدلی، مسئولیت‌پذیری و دانش هیجانی مشاهده شد. مطالعات ذکرشده نشان داده‌اند که ارتقای این مؤلفه‌ها به بالا بردن بهداشت روانی، کیفیت زندگی و برنامه‌ریزی‌های موفق در موقعیت‌های پیش‌بینی‌نشده کمک چشمگیری می‌کنند.

بر این اساس، پیشنهاد می‌شود از آموزش فرزندپروری خردمندانه در کنار سایر روش‌های تربیتی موجود برای والدین کودکان پیش‌دبستانی بهره گرفته شود. این آموزش در قالب تشکیل کلاس‌های آموزشی در کلینیک‌های روان‌پزشکی، مراکز مشاوره و خدمات روان‌شناختی آموزش و پرورش قابل‌ارائه است.

پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آینده، آموزش فرزندپروری خردمندانه علاوه بر مادران به پدران، مربیان و سایر افرادی که با کودکان ارتباط نزدیک دارند ارائه شود و نتایج، بررسی و مقایسه شود. همچنین این آموزش برای سایر گروه‌های سنی و مقاطع تحصیلی و در سنین بالاتر برای خود دانش‌آموزان در نظر گرفته شود. افزون بر

REFERENCES

1. Bagheri M, Tahmassian K, Mazaheri MA. Efficacy of mindful parenting and parent management training integrative program on psychological wellbeing and happiness of children. *Clinical Psychology Studies*. 2018;9(30): 1-26. DOI:10.22054/jcps.2018.8537
2. Sanders MR, Turner KM. The importance of parenting in influencing the lives of children. *Handbook of parenting and child development across the lifespan*. Cham, Switzerland: Springer International Publishing. 2018; 3-26. DOI:10.1007/978-3-319-94598-9_1
3. Clarke K, Cooper P, Creswell C. The parental overprotection scale: associations with child and parental anxiety. *Journal of Affective Disorders*. 2013;151(2):618-624. PMID:23916305 DOI: 10.1016/j.jad.2013.07.007
4. Shayegan Far N, Koochak Entezar R, Salehi M. A comparison of mental health based on parents education. *Journal of Psychological Science*. 2018; 17(65):112-123. [Link]
5. Sahithya BR, Manohari SM, Vijaya R. Parenting styles and its impact on children—a cross cultural review with a focus on India. *Mental Health, Religion & Culture*. 2019; 22(4), 357-383. DOI:10.1080/13674676.2019.1594178
6. Ghasemi O, Delavar A, Tabatabai SA. Confirmatory factor analysis of Seattle personality questionnaire for young school-aged children. *Quarterly Journal of Family and Research*. 2015;12 (3) :71-84. [Link]
7. Sanvictores T, Mendez MD. Types of parenting styles and effects on children. *Treasure Island (FL): StatPearls Publishing*. 2022. PMID: 33760502
8. Tekgöl N, Deniz ME. Pilot implementation of a multicomponent intervention program for children in the risk group in terms of social-emotional development in preschool period. *Universal Academic Research Journal*. 2025;7(1): 26-39. DOI:10.55236/tuara.1595582
9. WenLi Z, Tiemei X, Shuangqi L, Qun Y, Jingbo Z, Sijie S. Parenting styles and externalizing problem behaviors of preschoolers: mediation through self-control abilities and emotional management skills. *Frontiers in Psychology*. 2025;16:1433262. PMID: 39973960 DOI: 10.3389/fpsyg.2025.1433262
10. Sternberg RJ, Karami S. What is wisdom? A unified 6P framework. *Review of General Psychology*. 2021; 25(2):134-151. DOI: 10.1177/1089268020985509
11. Sternberg RJ. Wisdom, intelligence, and creativity synthesized: A new model for Liberal education. *Liberal Education*, 95(4);10-15. [Link]

12. Rezapour Mirsaleh Y, Koohestani F, Erfan N. The mediating role of Social perception in the relationship between mother-child Interaction and social skills, as perceived by mothers of preschool-age children. *Journal of Applied Psychological Research*. 2022;13(4):173-186. DOI: [10.22059/japr.2023.331218.644011](https://doi.org/10.22059/japr.2023.331218.644011)
13. Abrahams L, Pancorbo G, Primi R, Santos D, Kyllonen P, John OP, et al. Social-emotional skill assessment in children and adolescents: Advances and challenges in personality, clinical, and educational contexts. *Psychological Assessment*. 2019; 31(4):460-473. DOI: [10.1037/pas0000591](https://doi.org/10.1037/pas0000591)
14. Walker B. Resilience: what it is and is not. *Ecology and Society*. 2020;25(2):11. DOI: [10.5751/ES-11647-250211](https://doi.org/10.5751/ES-11647-250211)
15. Talebi M, Ghasemzadeh S, Arjmandi K, vakili S. Effectiveness of child-centered play therapy on resiliency of children with leukemia cancer. *Journal of Pediatric Nursing*. 2022;8(3): 47-55. DOI: [10.22034/JPEN.8.3.47](https://doi.org/10.22034/JPEN.8.3.47)
16. Figueiredo P, Azeredo A, Barroso R, Barbosa F. Psychometric properties of teacher report of social-emotional assets and resilience scale in preschoolers and elementary school children. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*. 2020; 42(4):799-807. DOI: [10.1007/s10862-020-09831-6](https://doi.org/10.1007/s10862-020-09831-6)
17. Purnamaningsih EH. Personality and emotion regulation strategies. *International Journal of Psychological Research*. 2017;10(1): 53-60. DOI: [10.21500/20112084.2040](https://doi.org/10.21500/20112084.2040)
18. Hossain S, Garnefski N, Kraaij V. Relationships between maladaptive cognitive emotion regulation strategies and psychopathology in adolescents from Bangladesh. *Archives of Depression and Anxiety*. 2017;3(2): 23-29. DOI: [10.17352/2455-5460.000019](https://doi.org/10.17352/2455-5460.000019)
19. Grégoire S, Lachance L, Taylor G. Mindfulness, mental health and emotion regulation among workers. *International Journal of Wellbeing*. 2015;5(4). DOI: [10.5502/ijw.v5i4.444](https://doi.org/10.5502/ijw.v5i4.444)
20. Ravitch NK. Development and preliminary validation of the social-emotional assets and resiliency scale for preschool. Ph.D. Dissertation. Department of Special Education and Clinical Sciences, University of Oregon, USA. 2013. [Link]
21. Brysbaert M. How many participants do we have to include in properly powered experiments? A tutorial of power analysis with reference tables. *Journal of Cognition*, 2019;2(1):16. PMID: [31517234](https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/31517234/) DOI: [10.5334/joc.72](https://doi.org/10.5334/joc.72)
22. Ashori M, Yazdanipour M. Study of Persian version of social-emotional assets and resilience scale's psychometric properties in normal and deaf preschool children. *Empowering Exceptional Children*. 2020;10(3): 109-124. DOI: [10.22034/ceciranj.2020.185738.1204](https://doi.org/10.22034/ceciranj.2020.185738.1204)
23. Khani R. Development of a Wise Parenting Package and Evaluation of Its Effectiveness on Psychological Well-being, Social-Emotional Values, and Resilience of Preschool Children. PhD Dissertation, Islamic Azad University, Khomeini Shahr, Isfahan, Iran. 2023.
24. Ardel M. The measurement of wisdom: a commentary on Taylor, Bates, and Webster's comparison of the SAWS and 3D-WS. *Experimental Aging Research*. 2011;37(2):241-255. PMID: [21424959](https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/21424959/) DOI: [10.1080/0361073X.2011.554509](https://doi.org/10.1080/0361073X.2011.554509)
25. Baltes PB, Staudinger UM. Wisdom. A metaheuristic (pragmatic) to orchestrate mind and virtue toward excellence. *American Psychologist*. 2000;55(1):122-136. PMID: [11392856](https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/11392856/) DOI: [10.1037//0003-066x.55.1.122](https://doi.org/10.1037//0003-066x.55.1.122)
26. Dai DY, Cheng H. How to overcome the one-track mind: teaching for creativity and wisdom. *Roeper Review*. 2017;39(3):174-177. DOI: [10.1080/02783193.2017.1318659](https://doi.org/10.1080/02783193.2017.1318659)
27. Sternberg RJ, Karami S. What is wisdom? A unified 6P framework. *Review of General Psychology*. 2021;25(2):134-151. DOI: [10.1177/1089268020985509](https://doi.org/10.1177/1089268020985509)
28. Sternberg RJ, Karami S. A 4W model of wisdom and giftedness in wisdom. *Roeper Review*. 2021;43(3):153-160. DOI: [10.1080/02783193.2021.1923596](https://doi.org/10.1080/02783193.2021.1923596)
29. King N. Doing template analysis. In: Symon G, Cassell C. editors. *Qualitative Organizational Research: Core Methods and Current Challenges*. London: Sage Publications Ltd. 2012. DOI: [10.4135/9781526435620.n24](https://doi.org/10.4135/9781526435620.n24)
30. Schoorl J, van Rijn S, de Wied M, van Goozen S, Swaab H. Emotion regulation difficulties in boys with oppositional defiant disorder/conduct disorder and the relation with comorbid autism traits and attention deficit traits. *PLoS One*. 2016;11(7):e0159323. PMID: [27420110](https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/27420110/) DOI: [10.1371/journal.pone.0159323](https://doi.org/10.1371/journal.pone.0159323)